

M. Sulimierska

Konserwacja polichromii i zabytków ruchomych

Ochrona Zabytków 6/2-3 (21-22), 164-165

1953

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ryc. 206. Kielich srebrny pozłacany z r. 1598
wydobyty ze złomu w r. 1952.

III. KONSERWACJA POLICHROMII I ZABYTKÓW RUCHOMYCH

Na terenie Warszawy ocalały zaledwie 4 stropy drewniane polichromowane¹. Trzy z nich znajdują się w kamienicy Szlichtyngów (Rynek St. Miasta 34). Przy dwóch została przeprowadzona konserwacja w r. 1951 i 1952. W izbie na drugim piętrze malowidło mieści się na suficie, który po-

Ryc. 207. Łyżka srebrna wydobyta ze złomu
w r. 1952.

dzielony został na trzy pola wzdłuż od okna wychodzącego na Rynek. W każdym polu znajduje się owal z przedstawieniem figuralnym i pejzażem; pozostała przestrzeń wypełniona jest dekoracją o motywach roślinnych. Malowidło pochodzi z początku XVIII w. Nieco wcześniejsza wydaje się być polichromia w izbie na I piętrze od strony Rynku (przypuszczalnie XVII/XVIII w.). Na belkach stropowych znajduje się ornament roślinny i geometryczny oraz na profilu belek malowany astragal. Pola między belkami wypełnione są dekoracją o motywach roślinnych, zwierzęcych, geometrycznych oraz przedstawieniami figuralnymi. Stan malowidła był bardzo zły. Dzięki przeprowadzonej konserwacji ujawnione zostały partie przedtem ledwo widoczne oraz wydobyty kolor spod grubej warstwy brudu.

Konserwacja trzeciego stropu (I piętro od podwórza) przewidziana jest w roku przyszłym.

Zabezpieczenie malowidła znajdującego się na Krakowskim Przedmieściu pod nr 3 przeprowadzone zostało w r. 1951. Resztki polichromii zachowały się tu na belkach i w bardzo małym fragmencie na suficie.

W roku ubiegłym ukończono konserwację słabo zachowanego malowidła ściennego z końca XV w. w kamienicy Rynek Starego Miasta 20².

W roku bieżącym dokonano ostatecznego zabezpieczenia malowidła z Rynku Starego Miasta nr 17 (koniec XV w.). Adaptacja tej kamienicy nie daje odpowiednich warunków dla zainstalowania z powrotem ocalonego zabytku malarstwa ściennego. To też zostanie ono w bieżącym roku wmontowane w sien Rynek Starego Miasta nr 40, w budynku należącym do Muzeum Historycznego m. st. Warszawy.

Wszystkie wymienione roboty wykonano w ramach P. K. Z. pod kierunkiem prof. B. Marcconiego i st. konserwatora K. Dąbrowskiego.

Od r. 1947 trwają prace przy konserwacji malowideł Walentego Żebrowskiego w kościele św. Anny i kaplicy bł. Ładysława z Gielniowa (poł. XVIII w.). Były one przemalowane przez Antoniego i Jana Strzaleckich w latach 1890—1907. Usunięcie przemalowań ujawniło zachowane malowidło pierwotne. Konserwacja wykonywana częściowo z funduszków państwowych, częściowo sposobem gospodarczym, prowadzona jest przez J. Gulbinową i Z. Morawską-Knothową.

W r. 1952 rozpoczęto roboty przy polichromii kościoła św. Bonifacego w Czerniakowie. Wykonują je T. Romanowski i R. Politowski pod opieką konserwatorską Urzędu Konserwatorskiego na m. st. Warszawę i prof. B. Marcconiego. Prace prowadzone są sposobem gospodarczym.

Na terenie Łazienek w Teatrze w Starej Pomarańczarni dokonano konserwacji bocznych malo-

¹ Patrz: K. Dąbrowski, Konserwacja polichromii warszawskich. «Ochr. Zabytków» nr 1/53 s. 132.

² J. Starzyńska, Fragmenty gotyckie na Starym Mieście, «Ochr. Zabytków», 1948, nr 3/4 s. 128.

widel ściennych¹, oraz Pierschowskiego plafonu z — Foebusem.

W pałacu na Wodzie w Rotundzie zdjęto dla przeprowadzenia prac konserwatorskich cztery malowane na płótnie tonda Bacciarellego, które umieszczone były w bębnie kopuły. Przy zdjęciu ukazały się pod nimi inne cztery niezbrane medaliony, malowane na ścianie, przedstawiające cztery pory dnia; konserwacja ich jest w toku. Przy malowidłach Bacciarellego obrazujących «Sprawiedliwość», «Męstwo», «Mądrość» i «Pokój» prace zostały niedawno ukończone w pracowni malarskiej P. K. Z. pod kierunkiem prof. B. Marconiego.

363 prace graficzne z Gabinetu Rycin Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego oraz Muzeum Narodowego przekazano użytkownikom — po dokonaniu w latach 1952 i 1953 konserwacji w pracowni P. K. Z. pod kierunkiem prof. B. Lenarta. M. in. przeprowadzona została konserwacja 50 miedziorytów Goltziusa.

Rewelacyjne wprost wyniki przyniosła akcja obejmująca ochronę zabytków sztuki zdobniczej w zbiornicach złomu metalowego, szczególnie zaś srebra i złota. W czasie odbywających się co tydzień lustracji kontrolnych w r. 1952 wydobyto ze złomu 97 przedmiotów (58 kg) srebrnych i złotych o wartości muzealnej — wśród nich obiekty b. rzadkie i cenne jak kielich romański (któremu należy się osobne opracowanie), znany już kielich gotycki Bartłomieja z Konina z r. 1536², kielich pochodzenia śląskiego z 1598 r., stare srebro polskie, rosyjskie, francuskie, niemieckie, angielskie, indyjskie, chińskie, japońskie. W złomie odnajduje się wielkie ilości cennych numizmatów. Ogólna waga monet uznanych za zabytkowe w r. 1952 wyniosła 24 kg. Wiele z nich ma wartość muzealną. Najcenniejszym znaleziskiem w r. 1952 był zbiór monet srebrnych antycznych obejmujący okres od VI do III wieku p. n. e.

Podobna akcja trwa w punktach składowych złomu żelaznego, przy czym prowadzone były instruktarze dla kontrolerów składów oraz pracowników zatrudnionych bezpośrednio na punktach zwózki.

Urząd Konserwatorski na m. st. Warszawę sprawuje od r. 1945 kontrolę nad wywozem zagranicę dzieł sztuki. Obiektami wysyłanymi obecnie zagranicę są przede wszystkim obrazy. W r. b. zgłosiły się 23 osoby przedstawiając do zaopiniowania 59 dzieł malarskich. Są to przeważnie prace wykonane w okresie powojennym, w rzadszych wypadkach z I poł. XX wieku i dawniejsze. Obiektów o charakterze zabytkowym nie zgłoszono.

M. Sulimierska

¹ Prawdopodobnie Pierscha — wg Marii Fiedorowicz; referat wygłoszony w dniu 13. 10. 52 na posiedzeniu naukowym Stowarzyszenia Historyków Sztuki (niepublikowane materiały z Archiwum Głównego, opracowane w ramach Prac Badań i Studiów PKZ).

² J. Szymoński, Wynik jednej lustracji. «Ochrona Zabytków», 1952, nr 3, s. 207—8.

Ryc. 208. Tondo M. Bacciarellego «Pokój» z Rotundy Pałacu na Wodzie w Łazienkach. Stan przed konserwacją.

PRACE KONSERWATORSKIE ARCHEOLOGICZNE

PRACE TERENOWE KOMISJI BADAŃ DAWNEJ WARSZAWY W R. 1952.

Konieczność przeprowadzenia metodycznych badań na terenie zburzonego Starego Miasta zarysowała się od chwili stwierdzenia, że wśród ruin zachował się prawie całkowicie rdzeń miejskiej zabudowy. Już w pierwszej fazie odgruzowania do inwentaryzacji relikwów gotyckich przystąpiło Biuro Odbudowy Stolicy i Zakład Architektury Polskiej oraz władze konserwatorskie. «Ratownicze» badania wykopaliskowe prowadziło Państwowe Muzeum Archeologiczne i inspektor

Ryc. 209. Fragment ceglanoego muru gotyckiego z rolką na fundamencie kamiennym. Rynek St. Miasta nr 14.

